

8
SINIF

DİM TÜRKÇE

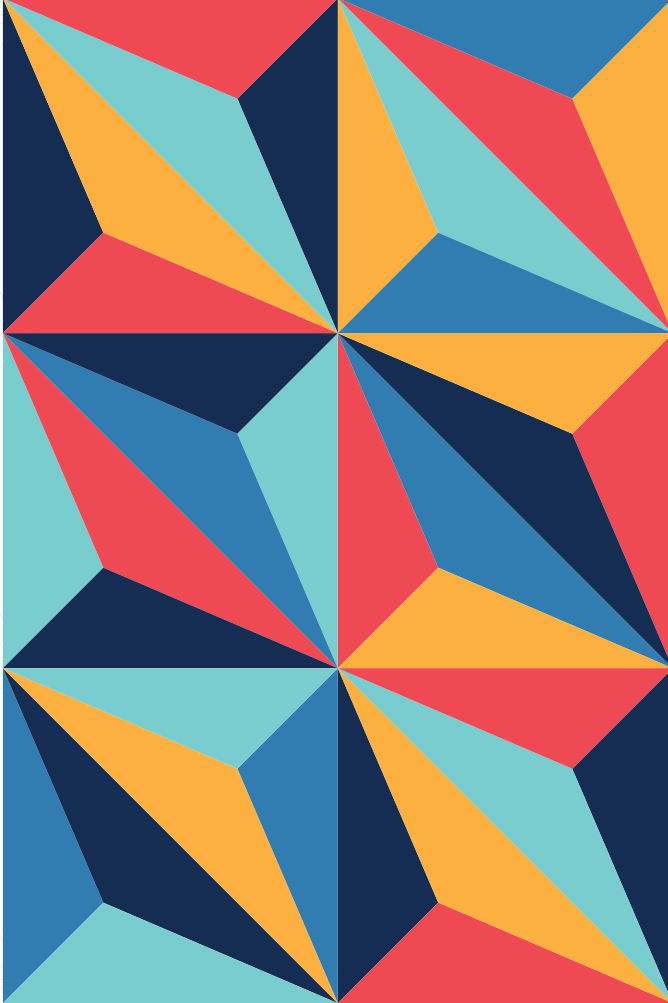
DERS

İSLEME

Modülleri

7. MODÜL

YAZIM KURALLARI •
NOKTALAMA İŞARETLERİ

BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YERLER

- Cümle büyük harfle başlar.
✓ Bugün Selçuk bize geldi.
- Cümle içinde tırnak veya yay ayraç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti (nokta, soru işareti, ünlem vb.) konur.
✓ Atatürk "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!" diyor.

Bilgi Notu

- İki çizgi arasındaki açıklama cümleleri büyük harfle başlamaz.
✓ Bir zamanlar -bu zamanlar çok eski değildir- benim de hayallerim vardı.
- İki noktadan sonra gelen cümleler büyük harfle başlar.
✓ Menfaat sandalyeye benzer: Başında taşırsan seni küçültür, ayağının altına alırsan yükseltir. (Cenap Şahabettin)
- İki noktadan sonra cümle ve özel ad niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bunlar büyük harfle başlamaz.
✓ Temizlik sırasında evden çok şey atıldılar: halılar, paspaslar, yorganlar...
- Dizeler büyük harfle başlar.
✓ Kapılar açılır ardına kadar
Kuşlar uçar hatıralar içinde
- Özel adlar büyük harfle başlar.
- Kişi adlarıyla soyadları büyük harfle başlar.
✓ Mustafa Kemal Atatürk,
- Takma adlar da büyük harfle başlar.
✓ Kirpi (Refik Halit Karay), Server Bedi (Peyami Safa)...
- Kişi adlarından önce ve sonra gelen ünvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar.
✓ Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk,
.....

- Akrabalık adı olup lakap veya ünvan olarak kullanılan sözcükler büyük harfle başlar.
✓ Baba Gündüz, Dayı Kemal, Hala Sultan, Nene Hatun,

Bilgi Notu

- Akrabalık bildiren sözcükler küçük harfle başlar.
✓ Meryem ablama gittim.
✓ Selim amcanın salatası çok güzel olur.
- Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya ünvan sözleri büyük harfle başlar.
✓
- Saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, ünvan bildiren sözcükler büyük harfle başlar.
✓ Sayın Bakan, Sayın Vali,
- Mektuplarda ve resmî yazışmalarda hitaplar büyük harfle başlar.
✓ Sevgili Kardeşim,
- Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar.
✓ Boncuk,
- Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar.
✓ Rus, Çin; Karakeçili;
- Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar.
✓ İngilizce, Rusça, Arapça;
- Devlet adları büyük harfle başlar.
✓ Türkiye Cumhuriyeti,
- Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar.
✓ Hristiyanlık, Hristiyan; Budizm,
- Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar.
✓ Tanrı, Allah, İlah,

Bilgi Notu

- "Tanrı, Allah, İlah" sözleri özel ad olarak kullanılmadıklarında küçük harfle başlar.
✓ Mitolojide eski Yunan tanrılarının önemli bir yeri vardır.

 Bilgi Notu

Dünya, güneş, ay sözcükleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar.

- Bugün dünyalar kadar işi varmış.

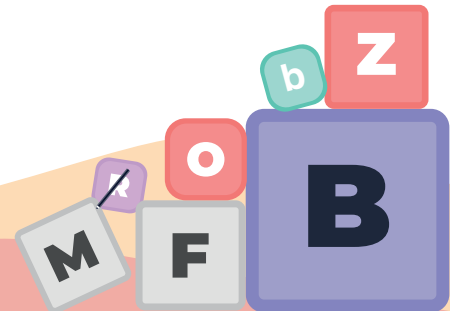
- Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar.
 - ✓ Jüpiter, Dünya; Samanyolu,
- Düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde doğu ve batı sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır.
 - ✓ Batı medeniyeti,

Bu sözler yön bildirdiğinde küçük yazılır.

- ✓ Zonguldak'ın doğusu,
- Yer adları (kıta, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar.
 - ✓ Afrika, Asya; Güneydoğu Anadolu,
- Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar.
 - ✓ Ağrı Dağı, Aral Gölü, Asya Yakası,

 Bilgi Notu

- Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar.
 - ✓ Balıkesir ili, Etimesgut ilçesi, Uzungöl beldesi,
- Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak sözcükleri büyük harfle başlar.
 - ✓ Yunus Emre Mahallesi, Taksim Meydanı, Nene Hatun Caddesi,
- Saray, köşk, han, köprü, kale, anıt vb. yapı adlarının bütün sözcükleri büyük harfle başlar.
 - ✓ Dolmabahçe Sarayı, Çankaya Köşkü, Sulu Han,
- Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğunda yer adının ilk harfi büyük yazılır.
 - ✓ Hisar'dan, Boğaz'dan,
- Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her sözcüğü büyük harfle başlar.
 - ✓ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Dil Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu,

- Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her sözcüğü büyük harfle başlar.
✓ Medeni Kanun, Türk Bayrağı Tüzüğü,
- Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik ve makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar.
✓ Türkiye Büyük Millet Meclisi her yıl 1 Ekim’de toplanır. Bu yıl ise Meclis, yeni döneme erken başlayacak.
✓
- Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her sözcüğü büyük harfle başlar.
✓ Nutuk, Safahat, Kendi Gök Kubbemiz,
.....
.....

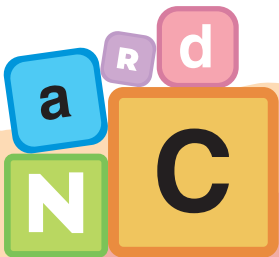
Bilgi Notu

- Kitap, makale, tiyatro eseri, kurum adı vb. özel adlarda yer alan sözcüklerin ilk harfleri büyük yazıldığında “ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de” sözleriyle “mı, mi, mu, mü” soru eki küçük harfle yazılır.
✓ Suç ve Ceza, Leyla ile Mecnun,
- Özel adın tamamı büyük yazıldığında “ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de” sözleriyle “mı, mi, mu, mü” soru eki de büyük harfle yazılır.
✓
- Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar.
✓ Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Ramazan Bayramı,
.....
- Kurultay, bilgi şöleni, çalıştay, açık oturum vb. toplantıların adlarında her sözcüğün ilk harfi büyük yazılır.
✓ VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni,
.....
- Tarihî olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar.
✓ Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Cilalı Taş Devri,
.....

Bilgi Notu

Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz.

- Milliyet gazetesi, Türk Dili dergisi, Halı Dokuyan Kızlar tablosu...

Bilgi Notu

Özel ad kendi anlamı dışında yeni bir anlam kazanmışsa büyük harfle başlamaz.

- acem (Türk müziğinde bir perde), hicaz (Türk müziğinde bir makam), allahlık (saf, zararsız kimse), donkişotluk (gereği yokken kahramanlık göstermeye kalkışma)...

- Özel adlardan türetilen bütün sözcükler büyük harfle başlar.
✓ Türkçe, Avrupalı,
- Para birimleri büyük harfle başlamaz.
✓ avro, dinar, dolar,
- Özel adlar yerine kullanılan “o” zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz.
- Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik sözcüklerde sadece özel adlar büyük harfle başlar.
✓ Antep fıstığı, Brüksel lahanası, Frenk üzümü,
.....
- Tabela, levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen sözcükler büyük harfle başlar.
✓ Giriş, Çıkış, Müdür,
.....

TARİHLERİN YAZIMI

- Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.
✓ İstanbul, 29 Mayıs 1453 Salı günü fethe- ✓
dildi.
- Belirli bir tarih belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar.
✓ Okullar genellikle eylülün ikinci haftasında ✓
öğretime başlar.

Etkinlik - 01

Aşağıdaki metinlerde bulunan yazım yanlışlarını belirleyerek bu yanlışların nedenlerini yazınız.

Dünya meteoroloji merkezine göre isviçredeki 12 Aralık 2001 Salı günü son elli yılın en sıcak günü oldu. Bu yıl Konya ovasında sıcaklık 50 derece olarak ölçüldü. Bu konuda doçent Ahmet beyin belirlemeleri oldukça önemlidir. Atatürk bulvarındaki yazı işleri büromuzda ağırladığımız Ahmet bey, bu durumun olumsuz sonuçlarıyla ilgili bizi bilgilendirdi.

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik - 02

a. Aşağıdaki cümlelerde yanlış yazılan yerlerin altını çiziniz.

1. Hiç güney yarım küreden ay ve Güneş'in nasıl görüldüğünü merak ettiniz mi?
2. Dergimizde kanada semalarında çekilmiş kutup ışığı fotoğrafından posterler yer alıyor.
3. Uzay ile ilgili sorularınızın yanıtlarını "Dünya'nın iki yarısı" başlıklı yazımızda bulabilirsiniz.
4. Burada ve ülkemizde görülmeyen ren geyiği, sumru, mors ve Kutup ayısı var.
5. Köpeğim kuzu ile birkaç dakika oynamak bile bana çok iyi geliyor.
6. Bahçelievler Mahallesi'ni ve Kızılay meydanını görmeden Ankara'dan gitme.
7. Yakın tarihimiz olan Cumhuriyet Dönemi'nde bugünün Türkiye'sinin temelleri atılmıştır.
8. Her yıl olduğu gibi bu yıl da Ramazan bayramı bereketle geçti.
9. Yaz gelse de parklarda çocuklarla Maraş Dondurması yesek.
10. Kars Sarıkamış'ta, Erzurum Palandöken'de ve Bolu'nun Doğu'sunda kayaklı koşu yapılıyor.
11. Aras nehri, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki Bingöl Dağları'ndan doğar.

b. Aşağıdaki cümlelerden yazımı doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

1. "Doğal Uydular" adlı yazımızda Güneş Sistemi'ndeki gezegenlere yer veriyoruz.
2. Dünya'nın tek bir doğal uydusu var, o da Ay.
3. Bu dünyaya güzellik katan hayvanlardan biri de kuşlardır.
4. Giresun Kalesi ihtişamıyla yerli ve yabancı ziyaretçileri büyülüyor.
5. Güzelliğin ve sanatın gezegeni Venüs, Güneş etrafındaki turunu 225 günde tamamlar.
6. Savaş Ve Barış, okuduğum en özel romanlardandır.
7. Dünyamıza güneş gibi doğan bebeğimizin üzerine titriyorduk.
8. Bu Nisan yağışsız geçtiği için yeşile hasret kaldık.
9. 16 Mayıs Pazar günü doğmuştu ama doğum gününü kimlik kartına yanlış yazmışlardı.

Bilgi Notu

Numara sözcüğünün kısaltması da sözcük gibi okunduğundan getirilecek olan ek, okunuşa göre getirilecektir.

- No.lu, No.suz

Bilgi Notu

Gelenekleşmiş olan T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T. (Türkçe) kısaltmalarının dışında büyük harflerle yapılan kısaltmalarda nokta kullanılmaz.

KISALTMALARIN YAZILIŞI

- Kuruluş, ülke, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları her sözcüğün ilk harfinin büyük olarak yazılmasıyla yapılır.

✓ TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi), TDK (Türk Dil Kurumu), ABD (Amerika Birleşik Devletleri);

Ancak bazen sözcüklerin, özellikle son sözcüğün birkaç harfinin kısaltmaya alındığı da görülür. Bazen de aradaki sözcüklerden hiç harf alınmadığı olur. Bu tür kısaltmalarda, kısaltmanın akılda kalabilmesi için yeni bir sözcük oluşturma amacı güdülür.

✓ BOTAŞ (Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi), İLESAM (İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği),

- Ölçü birimlerinin uluslararası kısaltmaları kullanılır.

✓ m (metre), mm (milimetre), cm (santimetre),

- Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarıyla ölçülerin dışında kalan sözcük veya sözcük gruplarının kısaltılmasında, ilk harfle birlikte sözcüğü oluşturan temel harfler dikkate alınır. Kısaltılan sözcük veya sözcük grubu; özel ad, ünvan veya rütbe ise ilk harf büyük; cins isim ise ilk harf küçük olur.

✓ Alm. (Almanca), İng. (İngilizce), Kocatepe Mah. (Kocatepe Mahallesi),

- Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde sözcüğün okunuşu esas alınır.

✓ cm'yi, kg'dan, mm'den,

- Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde ise kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır.

✓ BDT'ye, TDK'den, THY'de,

Ancak kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir sözcük gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır.

✓ ASELSAN'da, BOTAŞ'ın, NATO'dan,

- Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalara gelen ekler kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, sözcüğün veya üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır.

✓ vb.leri, Alm.dan, İng.yi; cm³e (santimetreküpe),

- Sert ünsüzle biten kısaltmalar, ek aldıkları zaman okunuşta sert ses yumuşatılmaz.

✓ AGİK'in (AGİĞ'in değil), CMUK'un (CMUĞ'un değil), RTÜK'e (RTÜĞ'e değil)

Etkinlik - 03

a. Aşağıdaki cümlelerde kısaltmalarla ilgili yanlışlık yapılanları belirtiniz.

1. ☐ Öğretmenlik yapmak için TÖMER'e başvurmayı düşünüyordu.
2. ☐ Artık TC vatandaşı olabilmek için bazı şartları yerine getirmek gerekecek.
3. ☐ Avşar Sk. 20 numarada yeni bir dükkân açmışlardı.
4. ☐ Arkadaşından aldığı 20 tl'yi geri vermeyi unutmuştu.
5. ☐ Bu sene İng.yi öğrenmeden sınavlara girmeyeceğim.
6. ☐ Kuş, tavuk, kaz vb.leri çiftliğinde toplamaya karar verdi.

b. Aşağıdaki cümlelerdeki kısaltmaların yanlış yazılma sebeplerini yazınız.

1. T.B.M.M. bu sene birkaç kez olağanüstü toplandı.
2. Türkiye'nin sıcaklık değerleri gd'dan esen rüzgârlarla artıyor.
3. Bu şişe 20 L alıyor ama benim daha büyük bir şişeye ihtiyacım var.
4. Arkadaşımı Dok. Numan Bey'e yönlendirmekle çok iyi ettik.
5. Bu geniş dairede o kadar çok çiçek var ki 10 m²'ye 1 çiçek düşüyor olmalı.

c. Aşağıdaki kısaltmaların doğru yazılışını boş bırakılan yerlere yazınız.

1. RTÜK'ye	4. kg.den
2. cm ² 'ye	5. FİSKOBİRLİK'nin
3. Prf.	6. no.'lu

Bilgi Notu

Sıra sayıları ekle gösterildiklerinde rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılır, ayrıca nokta konmaz.

- 2.'nci → Yanlış
- 2'inci → Yanlış
- 2.'inci → Yanlış
- 2. → Doğru
- 2'nci → Doğru

SAYILARIN YAZILIŞI

- Sayılar harflerle de yazılabilir.

✓ bin yıldan beri, on dört gün, haftanın beşinci günü,

Buna karşılık saat, para tutarı, ölçü, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır.

✓ 15.30'da, 11.00'de, 1.500.000 lira,

- Saatler ve dakikalar metin içinde yazıyla da yazılabilir.

✓ saat dokuzu beş geçse, saat yediye çeyrek kala,

- Dört veya daha çok basamaklı sayıların kolay okunabilmesi amacıyla içinde geçen bin, milyon, milyar ve trilyon sözleri harfle yazılabilir.

✓ 2 milyar 500 milyon kişi, 4 bin 255 kalem,

- Birden fazla sözcükten oluşan sayılar ayrı yazılır.

✓ üç yüz, elli iki, beş yüz,

- Para ile ilgili işlemlerle senet, çek vb. ticari belgelerde geçen sayılar bitişik yazılır.

- Adları sayılardan oluşan iskambil oyunları bitişik yazılır.

✓ altmışaltı, ellibir,

- Romen rakamları tarihî olaylarda, yüzyıllarda, hükümdar adlarında, tarihlerde ayların yazılışında, kitap ve dergi ciltlerinde, kitapların asıl bölümlerinden önceki sayfaların numaralandırılmasında, maddelerin sıralandırılmasında kullanılır.

✓ II. Dünya Savaşı; X. yüzyıl; II. Murat,

- Dört veya daha çok basamaklı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve aralarına nokta konur.

✓ 3.567, 326.197,

- Sayılarda kesirler virgülle ayrılır.

✓ 15,2 (15 tam, onda 2);

- Sıra sayıları yazıyla ve rakamla gösterilebilir. Rakamla gösterilmesi durumunda ya rakamdan sonra bir nokta konur ya da rakamdan sonra kesme işareti konularak derece gösteren ek yazılır.

✓ 17., 56., X.; 17'nci,

- Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir.

✓ 2'şer değil ikişer, 9'ar değil dokuzar,

- Bayağı kesirlere getirilecek ekler alttaki sayı esas alınarak yazılır.

✓ 4/8'i (dört bölü sekizi),

Etkinlik - 04

Aşağıdaki cümlelerden sayıların yazımının yanlış olduğu cümleleri “Y”, doğru olduğu cümleleri “D” harfi ile belirtiniz.

- a. Bu topraklar, bin yıldan beri kuraklık görmemişken yağış azlığı nedeniyle giderek kuruyor. ☐
- b. Aldığımız habere göre bugün 11.00'daki toplantı yarın 12.00'a alınmış. ☐
- c. Terzi, benim cüsemde birine takım dikmek için 30 metre kumaş gerektiğini söyledi. ☐
- ç. Ankete katılan 1.200 kişiden sadece 200'ü soruya “evet” demiş. ☐
- d. Yediye çeyrek kala buluşma yerindeydim ama benden başka gelen yoktu. ☐
- e. Satın aldıkları mağazanın cirosu aylık 8 milyonu aşıyormuş. ☐
- f. Senden bu ürün için 725.20 TL talep ediyorum. ☐
- g. Film sitesinde özellikle II. Dünya Savaşı ile ilgili sinema filmleri yer alıyor. ☐
- ğ. Öğrencilerden son sıradan 3.'nün bir adım öne çıkmasını istiyorum. ☐
- h. Birinci sınıfın birinci yarısında 10'ar 10'ar saymayı öğrendik. ☐
- ı. Yarışmanın 2.cisi olmasına rağmen sevincinden hiçbir şey eksilmemişti. ☐
- i. Elmaların 1/2'si depodaki kasalarda çürümüş bir hâlde duruyor. ☐
- j. Kitabın I. cildi II. cildine göre epey kalın tutulmuş. ☐
- k. Ülkedeki 1 milyar 500 milyon kişi şenlik alanında toplanmıştı. ☐
- l. 1. sıradaki 20,000 kişiyi geçmem için çok çalışmam gerekiyordu. ☐
- m. Konuşmasının % 25'ini kendini övmeye ayırması çok iticiydi. ☐

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK SÖZCÜKLER

Belirtisiz isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, birleşik fiiller, ikilemeler, kısaltma grupları ve kalıplaşmış çekimli fiillerden oluşan ifadeler yeni bir kavramı karşıladıklarında birleşik sözcük olur. Birleşik sözcükler, belirli kurallar çerçevesinde bitişik veya ayrı olarak yazılır.

Birleşik sözcükler aşağıdaki durumlarda bitişik yazılır.

- Ses düşmesine uğrayan birleşik sözcükler bitişik yazılır.
 - ✓ birbiri (< biri biri), kaynana (< kayın ana), kaynata (< kayın ata),
- Özgün biçimleri tek heceli bazı Arapça kökenli sözcükler “etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak” yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine, ses değişmesine veya ses türemesine uğradıklarında bitişik yazılır.
 - ✓ emretmek, kaybolmak; affetmek,
- Sözcüklerden her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik sözcükler bitişik yazılır.
 - ✓ keçi boynuzu, kuşburnu, kargaburnu,
- -a, -e, -ı, -i, -u, -ü zarf-fiil ekleriyle “bilmek, vermek, kalmak, durmak, gelmek ve yazmak” fiilleriyle yapılan fiiller bitişik yazılır.
 - ✓ düşünebilmek, sevebilmek; alıvermek, gülüvermek;
- Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik sözcükler bitişik yazılır.
 - ✓ albeni, ateşkes, çekyat,
- -an/-en, -r/-ar/-er/-ır/-ir, -maz/-mez ve -mış/-miş sıfat-fiil ekleriyle kurulan kalıplaşmış birleşik sözcükler bitişik yazılır.
 - ✓ cankurtaran, çöpçatan, dalgakıran,
 - ✓ İkinci sözcüğü -dı (-di/-du/-dü, -tı/-ti/-tu/-tü) kalıplaşmış belirli geçmiş zaman ekleriyle kurulan birleşik sözcükler bitişik yazılır.
 - ✓ fırdöndü, gecekondu, hünkârbeğendi,
- Her iki sözcüğü de -dı (-di/-du/-dü, -tı/-ti/-tu/-tü) belirli geçmiş zaman veya -r /-ar /-er geniş zaman eklerini almış ve kalıplaşmış bulunan birleşik sözcükler bitişik yazılır.
 - ✓ dedikodu, biçerdöver, göçerkonar,
- Somut olarak yer bildirmeyen “alt, üst, üzeri” sözlerinin sona getirilmesiyle kurulan birleşik sözcükler bitişik yazılır.
 - ✓ ayakaltı, bilinçaltı, gözaltı (gözetim), akşamüstü, ayaküstü,
- İki veya daha çok sözcüğün birleşmesinden oluşmuş kişi adları, soyadları ve lakaplar bitişik yazılır.
 - ✓ Şenol, Varol, Abasıyanık,

- İki veya daha çok sözcükle oluşmuş il, ilçe, semt vb. yer adları bitişik yazılır.
✓ Beşiktaş, Kabataş vb.
- Şehir, köy, mahalle, dağ, tepe, deniz, göl, ırmak, su, çay vb. sözcüklerle kurulmuş sıfat tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması kalıbındaki yer adları bitişik yazılır.
✓ Eskişehir, Suşehri, Yenişehir; Atakent, Batıkent, Çengelköy; Yenimahalle; Karadağ, Uludağ; Akdeniz, Kızıldeniz;
- Kişi adları ve ünvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında, ünvan sözcüğü sonda ise gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.
✓ Abidinpaşa, Bayrampaşa, Davutpaşa, Gazi Osmanpaşa (mahalle);
.....
- Ara yönleri belirten sözcükler bitişik yazılır.
✓ güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı,

Dilimizde her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu hâlde yaygın bir biçimde gelenekleşmiş olarak bitişik yazılan sözcükler de vardır.

- “Baş” sözüyle oluşturulan sıfat tamlamaları:
✓ başbakan, başçavuş, başeser, başfiyat, başhekim, başhemşire,
.....
- Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki “başı” sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları:
✓ aşçıbaşı, binbaşı, elebaşı, mehterbaşı,
- “Ağa, baba, bey, efendi, hanım, nine” vb. sözlerle kurulan birleşik sözcükler:
✓ ağababa, ağabey, beyefendi,
- Biraz, birçok, birçoğu, birkaç, birkaçı, birtakım, herhangi, hiçbir, hiçbir belirsizlik sıfat ve zamirleri de gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.
- “Ev” kelimesiyle kurulan birleşik sözcükler bitişik yazılır.
✓ doğumevi, gözlemevi,
- “Hane, name, zade” sözcükleriyle oluşturulan birleşik sözcükler bitişik yazılır.
✓ dershane, kahvehane, yazıhane; beyanname, kanunname, seyahatname,
.....
- -zede ile oluşturulmuş birleşik sözcükler bitişik yazılır.
✓ depremzede,

Bilgi Notu

Kişi adlarından oluşmuş mahalle, bulvar, cadde, sokak, ilçe, köy vb. yer ve kuruluş adlarında sondaki ünvanlar hariç şahıs adları ayrı yazılır.

- Yunus Emre Mahallesi; Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Nene Hatun Caddesi, Fevzi Çakmak Sokağı, Koca Mustafapaşa, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sütçü İmam Üniversitesi...

Dış, iç, sıra sözcükleriyle oluşturulan birleşik sözcük ve terimler ayrı yazılır.

- ahlak dışı, çağ dışı, kanun dışı, olağan dışı, ceviz içi, hafta içi, yurt içi, akli sıra...

Somut olarak yer belirten alt ve üst sözleriyle oluşturulan birleşik sözcük ve terimler ayrı yazılır.

- deri altı, su altı, toprak altı

Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift sözlerinin başa getirilmesiyle oluşturulan birleşik sözcük ve terimler ayrı yazılır.

- ana bilim dalı, ana dili; ön söz, ön yargı, art niyet, arka plan...

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK SÖZCÜKLER

- “Etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak” yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller, ilk sözcüğünde herhangi bir ses düşmesi veya türemesine uğramazsa ayrı yazılır.
✓ alt etmek, arz etmek, azat etmek, dans etmek, el etmek, göç etmek, ilan etmek, kabul etmek,
- Birleşme sırasında sözcüklerinden hiçbirisi veya ikinci sözcüğü anlam değişikliğine uğramayan birleşik sözcükler ayrı yazılır.
✓ Muhabbet kuşu, ağustos böceği, çörek otu,
- “-r/-ar/-er, -maz/-mez ve -an/-en” sıfat-fiil ekleriyle kurulan sıfat tamlaması yapısındaki birleşik sözcükler ayrı yazılır.
✓ çalar saat, çıkar yol, döner sermaye,

Etkinlik - 05

a. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin doğru yazıldığı cümlelerin başına “D”, yanlış yazıldığı cümlelerin başına “Y” yazınız.

1.	☐	Aramızda bir diyalog kuramadığımız için <u>birşeyler</u> ters gidiyordu.
2.	☐	Bu evde herkes bir meslek sahibi olmuş, <u>gece kondudan</u> kurtulmuştu.
3.	☐	Olayların <u>ardı sıra</u> gerçekleşen konuşmalar tüm ayrıntıları ortaya çıkardı.
4.	☐	<u>Çevrimiçi</u> bir toplantı yapılarak çalışanlara gerekli bilgiler verildi.
5.	☐	Kuşlar <u>gök yüzünde</u> süzülürken özgürlüğü ve masumiyeti çağırıştırıyor.
6.	☐	Bu sene <u>yılbaşında</u> kar yağmaması bizi hayal kırıklığına uğrattı.
7.	☐	<u>Aç gözlü</u> olmak ve kanaatkâr olmak arasında karşıt bir ilişki vardır.
8.	☐	Çocukların dört yaşındayken dinazorlara <u>hayran olduğu</u> bilinen bir şey.
9.	☐	Akşama <u>karnabahar</u> yemeği yapacak olan babam hazırlıklara başladı.
10.	☐	<u>Hanımfendiler</u> , lütfen önemli eşyalarınızı yanınızdan ayırmayınız.
11.	☐	Elimdeki kavanozları almadan önce <u>bir kaç</u> torba getirsen iyi olur.
12.	☐	Benimle konuşurken direkt gözlerime bakmanı istiyorum, dedi <u>can kurtaran</u> .
13.	☐	Koltuktan kalkıp <u>biran</u> önce işleri bitirmesi gerektiğinin farkındaydı.
14.	☐	Uçakta seyahat etmenin <u>bellibaşlı</u> kuralları olduğu uçağa binince hatırlatılır.

b. Aşağıdaki cümlelerde yanlış yazılmış birleşik sözcüklerin altını çiziniz.

1. Başımı çevirip baktığım zaman camın arkasındaki çehreyi tanıdığımı zan ettim.
2. Çocukluğumun kitapları, sadece kahramanlardan ve görülmemiş maceralardan bahis ederdi.
3. Listede alt alta yazılmış isimleri hızlıca gözden geçirirken izlendiğini his etti.
4. Zamanımız az olduğundan ayak üstü bir şeyler atıştırıp işe döndük.
5. Gerçek kimliği ortaya çıkınca şapkasını alıp odayı terketti.
6. Bu soruya sen de baka bilir misin?
7. Canım, bir çiçek de alı ver ne olacak?

Bilgi Notu

“akarsu, akaryakıt, yanardağ, atardamar, toplardamar” sözcükleri geleneksel olarak bitişik yazılır.

Renk sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır.

- bal rengi
- duman rengi
- gümüş rengi

Rengin tonunu belirtmek üzere renkten önce kullanılan sıfatlar ayrı yazılır.

- açık mavi
- açık yeşil
- kara sarı

Yer adlarında kullanılan batı, doğu, güney, kuzey, güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu, aşağı, yukarı, orta, iç, yakın, uzak sözcükleri ayrı yazılır.

- Batı Trakya
- Güney Kutbu
- Kuzey Amerika

c. Aşağıdaki cümlelerde yanlış yazılan birleşik sözcüklerin altını çizip doğrularını yazınız.

1. Annem her sabah balıksırtı örmeden beni okula göndermezdi.

2. Pencere kenarında cam güzeli çiçeklerini sergiliyordu.

3. Burada en çok görülen balık cinsi sarıkuyruktu.

4. Annem ali nazik yapmak için gerekli malzemeleri aldı.

5. Ses bilgisi ve dil bilimi alanlarına ilgi duyuyordu.

6. Tüm gece öten cırcır böceği nihayet bir eş bulabilmişti.

7. Akşama kuruyemiş ve meyve partisi yapıyoruz.

8. Gökyüzündeki Büyükaýı sanki bana göz kırpyordu.

9. Babamın getirdiği dağ armudu öyle tatlıydı ki bu armudu yemeye doyamadık.

10. Şıp sevdiliği yüzünden insanlar ona iş vermek istemiyor.